Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen

i

Metropolitanskolen

i Juli 1850.

---

1. Første Afsnit af en Afhandling om Jo-Mythen af Overlærer C. Berg.
2. Skoleefterretninger af Rector, Prof. B. Borgen.

Kjøbenhavn.

Copenhagen

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen

i

Metropolitanskolen

i Juli 1850.

---

1. Første Afsnit af en Afhandling om Io-Mythen af Overlærer C. Berg.
2. Skoleefterretninger af Rector, Prof. B. Borgen.

Kjøbenhavn.

Trykt i det Schultziske Officin.

I.

Første Afsnit

af

en Afhandling om Jo-Mythen.

Af

C. Berg,

Overlærer.

Omtrent ved Paaskketider blev jeg af Hr. Professor Borgen anmodet om at skrive den lille Afhandling, som pleier i Skolens Program at gaae forud for de aarlige Skoleefterretninger. Jeg var dengang netop beskjæftiget med at undersøge Jo-Mythen, som jeg ved Læsningen af Aischylos var bleven nødt til nøiere at gaae ind paa. De mange, ofte hinanden ophævende, Forsøg, som Nyere — Heyne, G. Hermann, Hug, Kreuzer, Böttiger, Welcker o. s. v. — have gjort, forat udtyde denne Mythe, gjør Behandlingen af den overmaade trættende. Vel finder man Sagnets Hovedtræk udpegede hos hver af dem — og det er unægteligen en Hjælp —, men tillige anvendte efter enhvers særegne Anskuelse. Snart har man philosopherende ligesom revet det abstrakte Indhold ud af den poetiske Form, hvori Mythen er indklædt, og med Skjønheden — den poetiske Form — tillige tilintetgjort Mythens Sandhed; snart har man ad Historiens Vei gjort Tankens lette Fostre til materielle Fakta. Det forekom mig derfor nødvendigt at slaae ind paa en Vei, som afviger en Deel

fra den sædvanlige. Medens man nemlig ellers belærende fremstiller en Mythes Betydning og støtter Forklaringen ved Henviisninger til de og de Steder hos Forfatterne, har jeg foretrukket, først som en simpel Veiviser at føre Læseren omkring til de gamle Forfattere; derefter at give en saavidt muligt udtømmende Fremstilling af de Nyeres Opfattelse; og endelig selv forsøge paa at bringe Læseren til at faae i det mindste en Anelse om Mythens ældste Betydning. I dette Aars Program kan kun komme første Afdeling, da jeg for Dieblikket har saa ringe Tid til min Raadighed.

Det er en betydningsfuld Bemærkning, som Herodot har gjort, idet han i anden Bog af sin Historie siger, at Homer og Hesiod have forfattet Hellenernes Theogoni, have givet Guderne Navne, tildeelt hver bestemte Æresposter, Færdigheder o. s. v. Paa den ene Side udtaler han herved den Sandhed, at disse Digtere fremtraadte paa en Tid, da Stammerne ikke længer saa skarpt stode ligeoverfor hverandre; da Bevidstheden om fælles Nationalitet begyndte at røre sig over Hellas; da den fyldigere og klarere Anskuelse af olympiske Guder, med Zeus i Spidsen, trængte den dunkle Tro paa mere physiske Magter tilside; da ideale Billeder af selve det menneskelige og nationale Liv traadte istedenfor den uklare Anelse om noget Høiere, som Naturens Verel — forskjellig efter de lokale Forholde — og Tanken om noget Hiinsides fremkaldte. Paa den anden Side blive Herodots Ord et Vidnesbyrd til om den mægtige Indflydelse Homers Genius udøvede paa Tidsalderen [1]. Men desto forsigtigere maae

[1]) „Größte Sympatie mit den Neigungen, Anschauungen, Richtungen des Volkes auf der Seite des Dichters und dazu die Gabe des Gesanges und höchste Virtuosität in der Ausübung: auf der Seite des Volkes dagegen, was natürliche Folge einer solchen Kunst ist, größte Geneigtheit, in den Gedanken und Worten des Dichters seine eigenen Vorstellungen wiederzufinden und in dieser besseren und bestimmteren Form sich von neuem anzueignen. Unmöglich ist es dabei, daß ein Dichter einen anderen Glauben habe, als das Volk, wenigstens in den Zeiten, wo die Religion Alles, die Incunabeln aller Bildung, die Vermittlerin jedes Austausches von Gefühlen oder Gedanken ist". Preller. Demeter u. Persephone. S. 269. Smlgn. K. O. Müller. Kleine Schriften. II, S. 91.

derfor saavel Homer som senere Digtere i deres anthropomorphistiske Retning benyttes, hvor det gjælder om at anskue de ældre Naturfabler, og Otfr. Müller [1]) gjør netop med Hensyn hertil opmærksom paa, at Homer ikke altid bør tjene som Beviis for eller imod en Naturfabels Ælde. Den heroiske Tids krigeriske Liv, der i høi Grad var gjennemtrængt af sandselig Kraft- og Livsfylde, vilde gjenfinde — hvis jeg tør bruge saa stærkt et Udtryk — sig selv eller sin Bedrift overalt. Alt hvad der optræder som handlende hos Homer handler paa menneskeviis og føler som Mennesker, det være Mennesker eller Guder eller Dyr [2]). — Da det nu er af den høieste Vigtighed, for rigtigen at kunne fatte den tredie Periode af det græske religiøse Liv, da Eleusis blev Centrum, og Dionysos, Demeter og Persephone Hovedgjenstande for Tilbedelsen, idetmindste at faae en Forestilling om den ældre Natursymbolik, som blev trængt tilside af den heroisk-delphiske Retning, have flere af Nutidens Mythologer især rettet deres Bestræbelser paa at fremstille en enkelt Guddoms Fleerhed af Skikkelser, deels i forskjellige Landsdele, deels til forskjellige Tider. Et lille Forsøg paa at gaae i disses Fodspor har jeg vovet at gjøre ved her at begynde paa en Afhandling om Io-Mythen.

I.

De vigtigere skriftlige Mindesmærker fra Oldtiden om denne Mythe.

Hvorvidt Homer har kjendt Mythen, er ikke aldeles klart. I det bekjendte Sted i fjortende Bog af Iliaden

---

[1]) Kleine Schriften 2 B. S. 119.

[2]) f. Ex. Achilles's Heste. Smlgn. O. Müller. Prolegom. z. e. w. Myth. S. 83.

(V. 315), hvor Homer unægteligt med et vist næsten skalkagtigt Lune har fortalt de gamle Pelasgers Lære om Here's og Zeus's ἱερὸς γάμος, omtaler Zeus ikke Jo blandt dem, han har elsket. Det Eneste, som i Jliaden og Odysseen tyder hen paa Mythen, er det uden nogensomhelst Forklaring forekommende Tilnavn til Hermes, Ἀργειφόντης. Uagtet vel Eustathios [1]) giver en heel Deel Forklaringer, synes dog den at staae fastest „παρὰ τὸ Ἄργον τὸν πολυόμματον κύνα πεφονεῦσθαι ὑπ' αὐτοῦ, τὸν Ἰοῦς φύλακα" [2]). Hos Hesiod findes derimod flere Spor af Mythen. Af det Hesiodiske [3]) Digt, Aigimios, er bevaret to Fragmenter, der berøre denne Mythe, det ene hos Stephan fra Byzants [4]), det andet i Scholiet til Euripides's Φοίνισσαι [5]). — **Aischylos** har paa sin eller sin Tids Maade anvendt Mythen paa flere Steder. J Stykket „den bundne Prometheus" kommer Jo paa sin Omflakken til den Klippe i Østen, hvortil

[1]) Til Odyss. 5. p. 1522, 52 = 206, 14.
— Jliad. 2. p. 182 = 138.

[2]) Smlgn. Nitzsch. Odyss. I. S. 72. Mærkeligt er forresten følgende Scholie til Hesiod. V. 384 af Ἔργα καὶ ἡμέραι: Ἀργειφόντης, ἤ τοι ὁ ἐν Ἄργῳ φωνῶν ... εἰρηνικὸς γὰρ ὁ θεὸς καὶ ἀψευδής· οἱ δὲ νεώτεροι, ὅτι Ἄργον ἐφόνευσε τὸν πανόπτην. — Ogs. βοῶπις henføres til Mythen af Eckermann og Panoffka.

[3]) S. Düntzer. Fragm. ep. Poes. S. 56. Der har været en Strid om, hvo ὁ Αἰγίμιον ποιήσας er i Fragmentet hos Euripides's Scholiast. S. Goettling, Hesiod. p. XXVIII. Welcker, Episch. Cycl. I, S. 266. Otfr. Müller, Prolegom. S. 399. — Marckscheffel (fragm. Hesiod. p. 161) synes imidlertid med tilstrækkelige Grunde at have beviist, at Digteren er Hesiod.

[4]) „Ἀβάντις". ὡς Ἡσίοδος ἐν Αἰγιμίου δευτέρῳ περὶ Ἰοῦς·
νήσῳ ἐν Ἀβαντίδι δίῃ.
τὴν πρὶν Ἀβαντίδα κίκλησκον θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
τὴν τότ' ἐπώνυμον Εὔβοιαν βοὸς ὠνόμασεν Ζεύς.

[5]) Schol. til V. 1131. Tzetzes Jl. S. 843 fg.
Καὶ οἱ ἐπίσκοπον Ἄργον ἵει κρατερόν τε μέγαν τε

den gamle Titan nyligen er bleven smeddet af Hephaistos paa Zeus's Befaling. Her fortæller deels Io selv [1]), deels

---

Τέτρασιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρώμενον ἔνθα καὶ ἔνθα·
Ἀκάματον δέ οἱ ὦρσε θεὰ μένος, οὐδέ οἱ ὕπνος
Πῖπτεν ἐπὶ βλεφάροις, φυλακὴ δ' ἔχεν ἔμπεδος αἰεί.

Hertil kommer vistnok endnu (smlgn. Apollodor. Biblioth. 2, 1, 3), hvad Scholiasten til Platons Sympos. 774. b. har bevaret, idet han siger: *Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, ἐπὶ τῶν δι' ἔρωτα ὀμνυόντων πολλάκις καὶ ἐπιορκούντων. μέμνηται δὲ ταύτης* (*παροιμίας*) *καὶ Ἡσίοδος, λέγων*

ἐκ τοῦδ' ὅρκον ἔθηκεν ἀπήμονα ἀνθρώποισι
νοσφιδίων ἔργων πέρι Κύπριδος [*ἀφροδισίων*].

[1]) Ἰώ. V. 645–682.

Ἀεὶ γὰρ ὄψεις ἔννυχοι πολεύμεναι
Ἐς παρθενῶνας τοὺς ἐμοὺς παρηγόρουν
Λείοισι μύθοις· ὦ μέγ' εὔδαιμον κόρη,
Τί παρθενεύει δαρὸν, ἐξόν σοι γάμου
Τυχεῖν μεγίστου; Ζεὺς γὰρ ἱμέρου βέλει
Πρὸς σοῦ τέθαλπται, καὶ ξυναίρεσθαι Κύπριν
Θέλει· σὺ δ', ὦ παῖ, μὴ 'πολακτίσῃς λέχος
Τὸ Ζηνὸς, ἀλλ' ἔξελθε πρὸς Λέρνης βαθὺν
Λειμῶνα, ποίμνας βουστάσεις τὲ πρὸς πατρὸς,
Ὡς ἂν τὸ δῖον ὄμμα λωφήσῃ πόθου·
Τοιοῖσδε πάσας εὐφρόνας ὀνείρασι
Ξυνειχόμην δύστηνος, ἔστε δὴ πατρὶ
Ἔτλην γεγωνεῖν νυκτίφοιτ' ὀνείρατα.
Ὁ δ' ἔς τε Πυθὼ κἀπὶ Δωδώνης πυκνοὺς
Θεοπρόπους ἴαλλεν, ὡς μάθῃ, τί χρὴ
Δρῶντ' ἢ λέγοντα δαίμοσιν πράττειν φίλα.
Ἧκον δ' ἀναγγέλλοντες αἰολοστόμους
Χρησμοὺς ἀσήμους δυσκρίτως τ' εἰρημένους.
Τέλος δ' ἐναργὴς βάξις ἦλθεν Ἰνάχῳ
Σαφῶς ἐπισκήπτουσα καὶ μυθουμένη,
Ἔξω δόμων τε καὶ πάτρας ὠθεῖν ἐμὲ,
Ἄφετον ἀλᾶσθαι γῆς ἐπ' ἐσχάτοις ὅροις·
Κεἰ μὴ θέλοι, πυρωπὸν ἐκ Διὸς μολεῖν
Κεραυνὸν, ὃς πᾶν ἐξαϊστώσει γένος.
Τοιοῖσδε πεισθεὶς Λοξίου μαντεύμασιν
Ἐξήλασέν με κἀπέκλεισε δωμάτων
Ἄκουσαν ἄκων· ἀλλ' ἐπηνάγκαζέ νιν

Prometheus [2]), hvad der er vederfaret hende i hendes Forhold til Zeus. Hun kaldes her *βούκερως πάρθενος* (V. 587) og *κεράστις* (V. 674), ikke *βοῦς*; der siges heller ikke bestemt, om Here eller Zeus har givet hende denne Skikkelse;

Διὸς χαλινὸς πρὸς βίαν πράσσειν τάδε.
Εὐθὺς δὲ μορφὴ καὶ φρένες διάστροφοι
Ἦσαν, κεράστις δ', ὡς ὁρᾶτ', ὀξυστόμῳ
Μύωπι χρισθεῖσ', ἐμμανεῖ σκιρτήματι
Ἧισσον πρὸς εὔποτόν τε Κερχνείας ῥέος
Λέρνης ἄκραν τε· βουκόλος δὲ γηγενὴς
Ἄκρατος ὀργὴν Ἄργος ὡμάρτει, πυκνοῖς
Ὄσσοις δεδορκὼς τοὺς ἐμοὺς κατὰ στίβους.
Ἀπροσδόκητος δ' αὐτὸν αἰφνίδιος μόρος
Τοῦ ζῆν ἀπεστέρησεν. οἰστρόπληξ δ' ἐγὼ
Μάστιγι θείᾳ γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνομαι.

Smlgn. V. 567—576.

[2]) *Προμηθεύς.* V. 828—850.

Ἐπεὶ γὰρ ἦλθες πρὸς Μολοσσὰ γάπεδα,
Τὴν αἰπύνωτόν τ' ἀμφὶ Δωδώνην, ἵνα
Μαντεῖα θῶκός τ' ἐστὶ Θεσπρωτοῦ Διὸς,
Τέρας τ' ἄπιστον, αἱ προσήγοροι δρύες,
Ὑφ' ὧν σὺ λαμπρῶς κοὐδὲν αἰνικτηρίως
Προσηγορεύθης ἡ Διὸς κλεινὴ δάμαρ
Μέλλουσ' ἔσεσθαι, — τῶνδε προσσαίνει σέ τι; —
Ἐντεῦθεν οἰστρήσασα τὴν παρακτίαν
Κέλευθον ἦξας πρὸς μέγαν κόλπον Ῥέας,
Ἀφ' οὗ παλιμπλάγκτοισι χειμάζει δρόμοις.
Χρόνον δὲ τὸν μέλλοντα πόντιος μυχὸς,
Σαφῶς ἐπίστασ', Ἰόνιος κεκλήσεται,
Τῆς σῆς πορείας μνῆμα τοῖς πᾶσιν βροτοῖς.
Σημεῖά σοι τάδ' ἐστὶ τῆς ἐμῆς φρενὸς,
Ὡς δέρκεται πλέον τι τοῦ πεφασμένου.
Τὰ λοιπὰ δ' ὑμῖν τῇδέ τ' ἐς κοινὸν φράσω,
Ἐς ταυτὸν ἐλθὼν τῶν πάλαι λόγων ἴχνος.
Ἔστιν πόλις Κάνωβος ἐσχάτη χθονὸς,
Νείλου πρὸς αὐτῷ στόματι καὶ προσχώματι·
Ἐνταῦθα δή σε Ζεὺς τίθησιν ἔμφρονα,
Ἐπαφῶν ἀταρβεῖ χειρὶ καὶ θιγὼν μόνον.
Ἐπώνυμον δὲ τῶν Διὸς γεννημάτων
Τέξεις κελαινὸν Ἔπαφον.

ligesom ogsaa hele hendes Forhold til Zeus behandles paa en zart og dunkel [1]) Maade. Heller ikke findes der den ringeste Antydning af, at hun er Præstinde ved Here's Helligdom. Thi den jomfruelige Sky, som udtaler sig saa smukt i de anførte Vers (645 o. ff.), tør vist ikke forklares med Hensyn til hendes Tempeltjeneste, ligesaa lidt som Inachos's Engstelighed (V. 658 o. ff.). — I de „Bønfaldende" fremtræder Alt noget mere bestemt og — om jeg maa kalde det saaledes — mere sandseligt. Her er hun Tempeltjenerinde, bliver forandret til en *βοῦς* af Here, Zeus træder som Tyr i Forhold til hende [2]) o. s. v. Man sammenligne med de ovenfor anførte Steder af Prometheus Følgende af de „Bønfaldende":

ΧΟΡΟΣ.

291. *Κληδοῦχον Ἥρας φασὶ δωμάτων ποτὲ*
Ἰὼ γενέσθαι τῇδ' ἐν Ἀργείᾳ χθονὶ,
Ἥν, ὡς μάλιστα καὶ φάτις πολλὴ κρατεῖ —

* * * * * * *

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

295. *Μὴ καὶ λόγος τις Ζῆνα μιχθῆναι βροτῷ;*

ΧΟΡΟΣ.

Καὶ κρυπτά γ' Ἥρας ταῦτα παλλακισμάτων.

* * * * * * *

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Πῶς οὖν τελευτᾷ βασιλέων νείκη τάδε;

ΧΟΡΟΣ.

Βοῦν τὴν γυναῖκ' ἔθηκεν Ἀργεία θεός.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

300. *Οὐκοῦν πελάζει Ζεὺς ἐπ' εὐκραίρῳ βοΐ;*

ΧΟΡΟΣ.

Φασὶν πρέποντα βουθόρῳ ταύρῳ δέμας.

---

1) S. t. Ex. V. 847—850.

2) I Vers 564 kaldes hun med den mærkelige Benævnelse *Ἥρας Θυίας* (cod. medic.).

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.
Τί δῆτα πρὸς ταῦτ' ἄλοχος ἰσχυρὰ Διός;
ΧΟΡΟΣ.
Τὸν πάνθ' ὁρῶντα φύλακ' ἐπέστησεν βοΐ.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ.
Ποῖον πανόπτην οἰοβουκόλον λέγεις;
ΧΟΡΟΣ.
Ἄργον, τὸν Ἑρμῆς παῖδα γῆς κατέκτανε.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ.
Τί δ' οὖν ἔτευξεν ἄλλο δυσπότμῳ βοΐ;
ΧΟΡΟΣ.
Βοηλάτην μύωπα, κινητήριον,
Οἶστρον καλοῦσιν αὐτὸν οἱ Νείλου πέλας.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ.
Τοιγάρ νιν ἐκ γῆς ἤλασεν μακρῷ δρόμῳ.
κ. τ. λ. [1]).

I begge Tragedier fremtræder Io forresten som Inachos's Datter, og Hjemstedet for Mythen er Argos; i begge indføres hendes Vogter Argos som *γηγενής*, som *παῖς γῆς* [2]). —

---

1) Forresten træder ved Siden heraf atter den dunkle Etymologiseren frem i Vers 312: *Καὶ Ζεύς γ' ἐφάπτωρ χειρὶ φιτύει γόνον.* Smlgn. Vers 576 o. f.

Βίᾳ δ' ἀπημάντῳ σθένει καὶ θείαις ἐπιπνοίαις
Παύεται, δακρύων δ' ἀποστάζει πένθιμον αἰδῶ.

Ligeledes fremtræder hun, i Modsætning til V. 300 og 301, længere hen i Stykket som blot *βούκερως*, f. V. 565—570:

Βροτοὶ δ' οἳ γᾶς τότ' ἦσαν ἔννομοι,
Χλωρῷ δείματι θυμὸν
Πάλλοντ', ὄψιν ἀήθη,
Βοτὸν ἐσορῶντες δυσχερὲς μιξόμβροτον, τὰν μὲν βοός,
Τὰν δ' αὖ γυναικός· τέρας δ' ἐθάμβουν.

2) Hele Io's Omvanken efter hendes Samtale med Prometheus, til hvilke forskjellige Steder hun kom, og i hvilken Orden hendes Vandringer foretoges, er paa enkelte Punkter nær uden Betyd-

den gamle Titan nyligen er bleven smeddet af Hephaistos paa Zeus's Befaling. Her fortæller deels Io selv [1]), deels

Τέτρασιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρώμενον ἔνθα καὶ ἔνθα·
Ἀκάματον δέ οἱ ὦρσε θεὰ μένος, οὐδέ οἱ ὕπνος
Πῖπτεν ἐπὶ βλεφάροις, φυλακὴ δ' ἔχεν ἔμπεδος αἰεί.

Hertil kommer vistnok endnu (smlgn. Apollodor. Biblioth. 2, 1, 3), hvad Scholiasten til Platons Sympos. 774. b. har bevaret, idet han siger: *Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, ἐπὶ τῶν δι' ἔρωτα ὀμνυόντων πολλάκις καὶ ἐπιορκούντων. μέμνηται δὲ ταύτης* (*παροιμίας*) *καὶ Ἡσίοδος, λέγων*

ἐκ τοῦδ' ὅρκον ἔθηκεν ἀπήμονα ἀνθρώποισι
νοσφιδίων ἔργων πέρι Κύπριδος [*ἀφροδισίων*].

1) *Ἰώ.* V. 645–682.

Ἀεὶ γὰρ ὄψεις ἔννυχοι πολεύμεναι
Ἐς παρθενῶνας τοὺς ἐμοὺς παρηγόρουν
Λείοισι μύθοις· ὦ μέγ' εὔδαιμον κόρη,
Τί παρθενεύει δαρὸν, ἐξόν σοι γάμου
Τυχεῖν μεγίστου; Ζεὺς γὰρ ἱμέρου βέλει
Πρὸς σοῦ τέθαλπται, καὶ ξυναίρεσθαι Κύπριν
Θέλει· σὺ δ', ὦ παῖ, μὴ 'πολακτίσῃς λέχος
Τὸ Ζηνὸς, ἀλλ' ἔξελθε πρὸς Λέρνης βαθὺν
Λειμῶνα, ποίμνας βουστάσεις τὲ πρὸς πατρὸς,
Ὡς ἂν τὸ δῖον ὄμμα λωφήσῃ πόθου·
Τοιοῖσδε πάσας εὐφρόνας ὀνείρασι
Ξυνειχόμην δύστηνος, ἔστε δὴ πατρὶ
Ἔτλην γεγωνεῖν νυκτίφοιτ' ὀνείρατα.
Ὁ δ' ἔς τε Πυθὼ κἀπὶ Δωδώνης πυκνοὺς
Θεοπρόπους ἴαλλεν, ὡς μάθῃ, τί χρὴ
Δρῶντ' ἢ λέγοντα δαίμοσιν πράττειν φίλα.
Ἧκον δ' ἀναγγέλλοντες αἰολοστόμους
Χρησμοὺς ἀσήμους δυσκρίτως τ' εἰρημένους.
Τέλος δ' ἐναργὴς βάξις ἦλθεν Ἰνάχῳ
Σαφῶς ἐπισκήπτουσα καὶ μυθουμένη,
Ἔξω δόμων τε καὶ πάτρας ὠθεῖν ἐμὲ,
Ἄφετον ἀλᾶσθαι γῆς ἐπ' ἐσχάτοις ὅροις·
Κεἰ μὴ θέλοι, πυρωπὸν ἐκ Διὸς μολεῖν
Κεραυνὸν, ὃς πᾶν ἐξαϊστώσει γένος.
Τοιοῖσδε πεισθεὶς Λοξίου μαντεύμασιν
Ἐξήλασέν με κἀπέκλεισε δωμάτων
Ἄκουσαν ἄκων· ἀλλ' ἐπηνάγκαζέ νιν

Prometheus [2]), hvad der er vederfaret hende i hendes Forhold til Zeus. Hun kaldes her *βούκερως πάρθενος* (V. 587) og *κεράστις* (V. 674), ikke *βοῦς*; der siges heller ikke bestemt, om Here eller Zeus har givet hende denne Skikkelse;

Διὸς χαλινὸς πρὸς βίαν πράσσειν τάδε.
Εὐθὺς δὲ μορφὴ καὶ φρένες διάστροφοι
Ἦσαν, κεράστις δ', ὡς ὁρᾶτ', ὀξυστόμῳ
Μύωπι χρισθεῖσ', ἐμμανεῖ σκιρτήματι
Ἤισσον πρὸς εὔποτόν τε Κερχνείας ῥέος
Λέρνης ἄκραν τε· βουκόλος δὲ γηγενὴς
Ἄκρατος ὀργὴν Ἄργος ὡμάρτει, πυκνοῖς
Ὄσσοις δεδορκὼς τοὺς ἐμοὺς κατὰ στίβους.
Ἀπροσδόκητος δ' αὐτὸν αἰφνίδιος μόρος
Τοῦ ζῆν ἀπεστέρησεν. οἰστρόπληξ δ' ἐγὼ
Μάστιγι θείᾳ γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνομαι.

Smlgn. V. 567—576.

2) *Προμηθεύς.* V. 828—850.

Ἐπεὶ γὰρ ἦλθες πρὸς Μολοσσὰ γάπεδα,
Τὴν αἰπύνωτόν τ' ἀμφὶ Δωδώνην, ἵνα
Μαντεῖα θῶκός τ' ἐστὶ Θεσπρωτοῦ Διὸς,
Τέρας τ' ἄπιστον, αἱ προσήγοροι δρύες,
Ὑφ' ὧν σὺ λαμπρῶς κοὐδὲν αἰνικτηρίως
Προσηγορεύθης ἡ Διὸς κλεινὴ δάμαρ
Μέλλουσ' ἔσεσθαι, — τῶνδε προσσαίνει σέ τι; —
Ἐντεῦθεν οἰστρήσασα τὴν παρακτίαν
Κέλευθον ἦξας πρὸς μέγαν κόλπον Ῥέας,
Ἀφ' οὗ παλιμπλάγκτοισι χειμάζει δρόμοις.
Χρόνον δὲ τὸν μέλλοντα πόντιος μυχὸς,
Σαφῶς ἐπίστασ', Ἰόνιος κεκλήσεται,
Τῆς σῆς πορείας μνῆμα τοῖς πᾶσιν βροτοῖς.
Σημεῖά σοι τάδ' ἐστὶ τῆς ἐμῆς φρενὸς,
Ὡς δέρκεται πλέον τι τοῦ πεφασμένου.
Τὰ λοιπὰ δ' ὑμῖν τῇδέ τ' ἐς κοινὸν φράσω,
Ἐς ταυτὸν ἐλθὼν τῶν πάλαι λόγων ἴχνος.
Ἔστιν πόλις Κάνωβος ἐσχάτη χθονὸς,
Νείλου πρὸς αὐτῷ στόματι καὶ προσχώματι·
Ἐνταῦθα δή σε Ζεὺς τίθησιν ἔμφρονα,
Ἐπαφῶν ἀταρβεῖ χειρὶ καὶ θιγὼν μόνον.
Ἐπώνυμον δὲ τῶν Διὸς γεννημάτων
Τέξεις κελαινὸν Ἔπαφον.

ligesom ogsaa hele hendes Forhold til Zeus behandles paa en zart og dunkel [1]) Maade. Heller ikke findes der den ringeste Antydning af, at hun er Præstinde ved Here's Helligdom. Thi den jomfruelige Sky, som udtaler sig saa smukt i de anførte Vers (645 o. ff.), tør vist ikke forklares med Hensyn til hendes Tempeltjeneste, ligesaa lidt som Inachos's Ængstelighed (V. 658 o. ff.). — I de „Bønfaldende" fremtræder Alt noget mere bestemt og — om jeg maa kalde det saaledes — mere sandseligt. Her er hun Tempeltjenerinde, bliver forandret til en *βοῦς* af Here, Zeus træder som Tyr i Forhold til hende [2]) o. s. v. Man sammenligne med de ovenfor anførte Steder af Prometheus Følgende af de „Bønfaldende":

ΧΟΡΟΣ.

291. *Κληδοῦχον Ἥρας φασὶ δωμάτων ποτὲ*
Ἰὼ γενέσθαι τῇδ᾽ ἐν Ἀργείᾳ χθονί,
Ἥν, ὥς μάλιστα καὶ φάτις πολλὴ κρατεῖ —

* * * * * * *

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

295. *Μὴ καὶ λόγος τις Ζῆνα μιχθῆναι βροτῷ;*

ΧΟΡΟΣ.

Καὶ κρυπτά γ᾽ Ἥρας ταῦτα παλλακισμάτων.

* * * * * * *

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Πῶς οὖν τελευτᾷ βασιλέων νείκη τάδε;

ΧΟΡΟΣ.

Βοῦν τὴν γυναῖκ᾽ ἔθηκεν Ἀργεία θεός.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

300. *Οὐκοῦν πελάζει Ζεὺς ἐπ᾽ εὐκραίρῳ βοΐ;*

ΧΟΡΟΣ.

Φασὶν πρέποντα βουθόρῳ ταύρῳ δέμας.

---

[1]) S. t. Ex. V. 847—850.

[2]) I Vers 564 kaldes hun med den mærkelige Benævnelse *Ἥρας Θυίας* (cod. medic.).

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Τί δῆτα πρὸς ταῦτ᾽ ἄλοχος ἰσχυρὰ Διός;

ΧΟΡΟΣ.

Τὸν πάνθ᾽ ὁρῶντα φύλακ᾽ ἐπέστησεν βοΐ.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Ποῖον πανόπτην οἰοβουκόλον λέγεις;

ΧΟΡΟΣ.

Ἄργον, τὸν Ἑρμῆς παῖδα γῆς κατέκτανε.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Τί δ᾽ οὖν ἔτευξεν ἄλλο δυσπότμῳ βοΐ;

ΧΟΡΟΣ.

Βοηλάτην μύωπα, κινητήριον,
Οἶστρον καλοῦσιν αὐτὸν οἱ Νείλου πέλας.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Τοιγάρ νιν ἐκ γῆς ἤλασεν μακρῷ δρόμῳ.
κ. τ. λ. [1]).

I begge Tragedier fremtræder Jo forresten som Inachos's Datter, og Hjemstedet for Mythen er Argos; i begge indføres hendes Vogter Argos som γηγενής, som παῖς γῆς [2]). —

---

[1]) Forresten træder ved Siden heraf atter den dunkle Etymologiseren frem i Vers 312: Καὶ Ζεύς γ᾽ ἐφάπτωρ χειρὶ φιτύει γόνον. Smlgn. Vers 576 o. f.

Βίᾳ δ᾽ ἀπημάντῳ σθένει καὶ θείαις ἐπιπνοίαις
Παύεται, δακρύων δ᾽ ἀποστάζει πένθιμον αἰδῶ.

Ligeledes fremtræder hun, i Modsætning til V. 300 og 301, længere hen i Stykket som blot βούκερως, f. V. 565—570:

Βροτοὶ δ᾽ οἳ γᾶς τότ᾽ ἦσαν ἔννομοι,
Χλωρῷ δείματι θυμὸν
Πάλλοντ᾽, ὄψιν ἀήθη,
Βοτὸν ἐσορῶντες δυσχερὲς μιξόμβροτον, τὰν μὲν βοός,
Τὰν δ᾽ αὖ γυναικός· τέρας δ᾽ ἐθάμβουν.

[2]) Hele Jo's Omvanken efter hendes Samtale med Prometheus, til hvilke forskjellige Steder hun kom, og i hvilken Orden hendes Vandringer foretoges, er paa enkelte Punkter nær uden Betyd-

I Modsætning til Hesiod, hvor en Deel af Mythen er hensat til **Euboia**, er hos Aischylos Sagnene om den omvankende Io i nær Forbindelse med **Egypten**. Fra Egypten fremtræder Io som Stammoder til Perseus og Herakles. — Her viser sig altsaa et Analogon til Europa-Mythen: som Astarte og Sidon forholder sig til Europa og Kreta, saaledes Io og Argos til Isis og Egypten. I Natur-Tjenesten og i dens Uddannelse i Dyrsymboliken fremtræde ofte paa et vist Trin af Aandens Udvikling, ogsaa uden direkte Forbindelser, ligeartede Forestillinger hos forskjellige Folkeslag. Ved Folkenes senere Sammenstød ligger det da saa nær, at de af deres Guder, som fremtræde med visse indre Ligheder, sættes i en bestemt *ydre* Forbindelse — det ene Folkeslag har overført sine Guder til det andet [1]).

Sophokles har skrevet et Satyrdrama „Inachos“, hvori efter Fragmenterne at slutte hele Io's Skjæbne var behandlet [2]). Man [3]) har gjort forskjellige Formodninger om Stykkets Indhold og de handlende Personer. Følgende synes det Rimeligste. Zeus og Hermes stige ned til den gamle Inachos forat faae fat paa hans Datter Io. Saasnart de ankomme, strømme alle Husene over af alle Slags Goder [4]).

---

ning for den specielle Io-Mythe. Det maa derfor være nok her blot at have gjort opmærksom paa, at Io i „Prometheus“ gjør en fuldkommen anden Reise, end den, der tillægges hende i de „Bønfaldende“. S. „Mythische Geographie“ von Völcker. S. 6. o. f.

1) **Welcker** „Ueber eine Kretische Kolonie in Theben“. S. 58, smlgn. K. O. Müller Prolegom. S. 183 o. f.

2) ***Ahrens*, Fragmenta Sophoclis. p. 366. sq.**; smlgn. hermed Welckers Nachtrag zu der Schrift ü. die Aeschyl. Trilogie. S. 306 o. f.

3) Böttiger, Welcker, Ahrens.

4) Schol. til Aristoph. Plut. V. 807. *Σιπύη δὲ ἡ ἀποθήκη. Ταῦτα δὲ ἐξ Ἰνάχου Σοφοκλέους, ὅτι τοῦ Διὸς εἰσελθόντος*

forat Io kan unddrages Zeus's Omfavnelser, skjules hun paa et Sted, hvor πάντα δ' ἐρίθων ἀραχνᾶν βρίθει. Dernæst synes det, at Io, [da Zeus ikke kan faae sit Ønske opfyldt?] bliver forvandlet til en Ko. Iris synes nu at være sendt af Here ned fra Himlen, prydet med en stor arkadisk Hat [1]), forat overdrage Argos Panoptes at passe paa Koen. Argos synes her at være indført syngende, medens han, hvis ellers Opfattelsen er rigtig, i „Prometheus" blæser paa Syrinx [2]). Hvorledes Handlingen derefter udvikler sig, og paa hvilket Punkt i Mythen Stykket ender, er ikke klart af Fragmenterne.

Man veed, at **Chairemon** (omtr. Ol. 100) har skrevet en Tragedie [3]) „Io"; om Indholdet er derimod Intet bekjendt. Af de latinske Digtere har **Accius** forfattet en Tragedie Io, men heller ikke af de deraf bevarede Fragmenter [4]) kan man danne sig nogensomhelst Forestilling om Stykkets Enkeltheder.

Af andre Digtere [5]), der enten specielt har behandlet eller dog udførligere episodisk omtalt Io-Mythen, er endnu kun at nævne **Moschos** og **Ovid**. Den første kommer til at berøre Mythen ved Beskrivelse af den Kurv, som Europe bar, da hun blev bortført af Zeus-Tyren. Her er Io,

---

πάντα μεστὰ ἀγαθῶν ἐγένετο. smlgn. Fragm. hos Athen. XV. p. 668. B:

Ξένη δὲ ἀφροδισία
Λάταξ ἅπασι νῦν ἐπεισκύπτει δόμοις.

1) Fr. 689. Böttiger, „Furienmaske" S. 123.

2) Schol. til Aischyl. Prometh. V. 576.

3) *Friebel* (Satyricorum Græc. fragm. p. 85) betragter dette Stykke som et Satyrdrama, men s. Welcker, die griechisch. Tragedie S. 1090.

4) *Bothe*, Poetæ scenici Latinorum.

5) Hos Svidas u. „Καλλίμαχος" angives et Digt af Kallimachos „Ἰοῦς ἄφιξις", som forresten Intet vides om.

Inachos's Datter, afbildet som en Qvie. Zeus og Hermes ere tilstede. Argos, Jo's Vogter, ligger dræbt, og af hans Blod fremgaaer Here's Ledsagerinde, Paafuglen. Nilen er ogsaa fremstillet derpaa [1]). — Ovid har, som bekjendt, udførligen fortalt Mythen i første Bog af Metamorphoserne (V. 583—747), vistnok saaledes, som han havde modtaget den fra de alexandrinske Digtere, uden noget væsentligt Tillæg eller Forandring [2]). Ogsaa her er Jo en Datter af Flodguden Inachos. Jupiter havde faaet Øie paa den smukke Jo og forfulgte hende med sine Bønner:

---

[1]) Moschos. Idyll. 2. V. 37—61.

Αὐτὴ δὲ χρύσεον τάλαρον φέρεν Εὐρωπείη
Θηητόν, μέγα θαῦμα, μέγαν πόνον Ἡφαίστοιο,
Ὃν Λιβύῃ πόρε δῶρον, ὅτ' ἐς λέχος Ἐννοσιγαίου
Ἤιεν· ἡ δὲ πόρεν περικαλλέι Τηλεφαάσσῃ,
Ἥτε οἱ αἵματος ἔσκεν· ἀνύμφῳ δ' Εὐρωπείῃ
Μήτηρ Τηλεφάασσα περικλυτὸν ὤπασε δῶρον.
Ἐν τῷ δαίδαλα πολλὰ τετεύχατο μαρμαίροντα.
Ἐν μὲν ἔην χρυσοῖο τετυγμένη Ἰναχὶς Ἰώ,
Εἰσέτι πόρτις ἐοῦσα, φυὴν δ' οὐκ εἶχε γυναίην,
Φοιταλέη δὲ πόδεσσιν ἐφ' ἁλμυρὰ βαῖνε κέλευθα,
Νηχομένῃ ἰκέλη· κυανῆ δ' ἐτέτυκτο θάλασσα.
Δοιοὶ δ' ἕστασαν ὑψοῦ ἐπ' ὀφρύος αἰγιαλοῖο
Φῶτες ἀολλήδην, θηεῦντο δὲ ποντοπόρον βοῦν.
Ἐν δ' ἦν Ζεὺς Κρονίδης ἐπαφώμενος ἠρέμα χερσὶν
Πόρτιος Ἰναχίης, τὴν δ' ἑπταπόρῳ παρὰ Νείλῳ
Ἐκ βοὸς εὐκεράοιο πάλιν μετάμειβε γυναῖκα.
Ἀργύρεος μὲν ἔην Νείλου ῥόος, ἡ δ' ἄρα πόρτις
Χαλκείη, χρυσοῦ δὲ τετυγμένος αὐτὸς ἔην Ζεύς.
Ἀμφὶ δὲ δινήεντος ὑπὸ στεφάνην ταλάροιο
Ἑρμείης ἤσκητο· πέλας δέ οἱ ἐκτετάνυστο
Ἄργος ἀκοιμήτοισι κεκασμένος ὀφθαλμοῖσιν.
Τοῖο δὲ φοινήεντος ἀφ' αἵματος ἐξανέτελλεν
Ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολυανθέι χροιῇ,
Ταρσὸν ἀναπλώσας, ὡσεί τέ τις ὠκύαλος νηῦς
Χρυσείου ταλάροιο περίσκεπε χείλεα ταρσοῖς.

[2]) K. O. Müller. Prolegom. S. 92.

Ne fuge me! fugiebat enim. Iam pascua *Lernae*
Consitaqve arboribus *Lyrcea* reliqverat arva;
Cum deus inducta latas caligine terras
Occuluit tenuitqve fugam rapuitqve pudorem.

Jupiter forvandler derefter, af Frygt for sin Gemalinde, Jo til en Ko, som Juno forlanger af ham og sætter Arestor's Søn, den hundredøiede Argus, til Vægter over. Jupiter befaler nu Mercur at dræbe Argus. Da Gudernes Sendebud ved sin Sang og sit Spil paa Rørfløiten og med sin Tryllestav endelig har søvndysset denne Jo's haarde Vogter, dræber han ham med sit segelformede Sværd. Med Argus's hundrede Øine pryder Juno derefter Paafuglen, men:

Horriferamqve oculis animoqve objecit *Erinnyn*
Pellicis Argolicae *stimulosqve in pectore caecos*
Condidit, et profugam per totum terruit orbem.

Omsider bliver Juno dog forsonet. Jo bliver til Qvinde igjen i Ægypten og føder der Epaphus.

Af de ovenfor omtalte digteriske Behandlinger af Jo-Mythen saae vi, at de udførligste skyldes Tragikerne og navnlig Aischylos. — Men Tragikerne gik netop meget egenraadigen frem imod Mytherne, idet disse paa den ene Side maatte underkaste sig den tragiske Digtearts Love, paa den anden Side bleve afpassede efter et og samme Publikums — Athenaiernes — religiøse Standpunkt og Dannelse, efter dets Fortid og Nutid [1]. Af stor Vigtighed for denne Mythes Fortolkning bliver derfor en anden Klasse af Skribenter, Mythographerne, der i Reglen blot fortælle og sammendrage Mytherne saaledes, som de findes hovedsageligen hos de ældre Epikere, men ogsaa hos Dramatikerne. Den eneste af

---

[1] K. O. Müller. Prolegom. S. 89. o. f.

dem, som har meer end blot enkelte Notitser om Io, er Apollodoros, hvis Fortælling derfor her fuldstændigen gjengives [1]):

„Argos (Niobe's og Zeus's Søn) fulgte Phoroneus i „Regjeringen og kaldte Peloponnes efter sig Argos. I sit Ægteskab med Euadne, en Datter af Strymon og Neaira, blev „han Fader til Ekbasos [2]), Peiras, Epidauros og Kriasos, „hvilken sidste fik Kongeriget. Ekbasos's Søn er Agenor „og dennes Søn er Argos med Tilnavnet Panoptes (den „Altseende); thi han havde Øine paa hele Legemet. Han „udmærkede sig ved sin Styrke, dræbte den Tyr, som ødelagde Arkadien, og iførte sig dens Skind. En Satyr, som „forurettede Arkadierne og bortdrev deres Qvæg, stillede han „sig imod og dræbte. Ogsaa Echidna, en Datter af Tartaros og Ge, som bortrøvede de Forbivandrende, blev, „siger man, overfaldet af ham, medens hun sov, og dræbt. „Ogsaa hævnede han Mordet paa Apis ved at dræbe de „Skyldige. Jasos, som man fortæller var Io's Fader, havde „til Forældre Argos og Ismene, en Datter af Asopos. Men „Kastor, der er Forfatter af Aarbøger (χρονικά), og mange af „Tragikerne sige, at hendes Fader hed Inachos [3]); Hesiod [4]) „derimod og Akusilaos [5]) sige, at hun var en Datter af Peiren. „Hun var Heres Præstinde og blev forført af Zeus. Overrasket „af Here, forvandler han Pigen ved Berøring til en hvid „Ko og sværger paa, at han ikke har havt Omgang med „hende. Derfor siger Hesiod, at man ikke paadrager sig „Gudernes Vrede ved Eder, der sværges paa Grund af Kjær-

---

1) Bibliotheket 2, 1, 2 o. 3..

2) Saaledes læser Westermann, smlgn. Schol. Eurip. Or. 930. o. G. Hermann. opp. 2. p. 204.

3) Ligeledes Herodot. 1, 1. Smlgn. dog Pausan. 2, 16, 1.

4) Markscheffel Hes. Fr. S. 348.

5) Sturtz, Akusil. Fr. S. 223.

„lighed [1]). Here udbad sig nu Koen af Zeus og lod den „bevogte af den altseende Argos, som Asklepiades siger var „en Søn af Arestor [2]), Pherekydes af Inachos, Kerkops af „Argos og Ismene, Asopos's Datter; Akusilaos derimod „siger, at han var født af Jorden, *γηγενής*. Denne bandt „hende til et Olietræ, som stod i Mykenaiernes Lund. Da „Hermes nu fik den Befaling af Zeus at bortstjæle Koen, „men blev røbet af Hierax, dræbte han Argos ved et Steen„kast, da han ikke hemmeligt kunde udføre Zeus's Bud. Han „blev herfor kaldet Argos's Bane (*Ἀργειφόντης*). Here „sætter nu en Bremse paa Jo-Koen, der først styrter hen „til den efter hende benævnede Joniske Bugt. Derefter løb hun „igjennem Illyrien, satte over Haimos, og gik dernæst over „det saakaldte Thrakiske Sund, som nu efter hende kaldes Bos„poros (Kosund). Dernæst kom hun til Skythien og til „det kimmeriske Land, og, efterat have streifet om i man„ge Lande og svømmet gjennem mange Vande i Europa „og Asien, ankommer hun tilsidst til Ægypten, hvor hun „faaer sin gamle Skikkelse igjen og føder ved Nilfloden Epa„phos. Da Here bad Kureterne om at faae denne „bragt til Side, skjulte de ham; men da Zeus mærkede det, „dræber han Kureterne, og Jo gav sig til at søge efter „sin Søn. Hun vankede om i hele Syrien — thi der an„gaves det, at den Bybliske Konges Gemalinde opammede

---

1) Markscheffel Hes. Fr. S. 349.

2) Valckenar. til Eurip. Phoin. S. 733 læser: *Ἀσκληπιάδης μὲν Ἰνάχου λέγει υἱὸν, Φερεκύδης δὲ Ἀρέστορος.* smlgn. Fragm. af Pherekyd. hos Sturz. S. 161: *„Ἄργος ὁ Διὸς γαμεῖ Πειθὼ τὴν Ὠκεανοῦ θυγατέρα. τοῦ δὲ γίνεται Κρίασος, τοῦ δὲ Ἐρευθαλίων καὶ Φόρβας. τοῦ δὲ γίνεται Ἀρέστωρ, τοῦ δὲ Ἄργος, ᾧ Ἥρα ὀφθαλμὸν τίθησιν ἐν τῷ ἰνίῳ καὶ τὸν ὕπνον ἐξαιρεῖται καὶ ὑφίσταται καὶ φύλακα αὐτὸν τῇ Ἰοῖ. ἔπειτα Ἑρμῆς αὐτὸν κτείνει".*

„Drengen — og, da hun havde fundet Epaphos, drog hun „til Aegypten og ægtede Telegonos, som dengang var Aegypternes Konge. Hun opreiste der Demeters Billedstøtte, „hvilken Gudinde Aegypterne kaldte Isis, men ogsaa Io „give de ligeledes Navnet Isis" [1]).

Bidrag til Jo-Mythen findes ogsaa i Lyderen Pausanias's Beskrivelse af Grækenland. Dog har han, ifølge sin Sædvane, ikke givet nogen samlet Fremstilling af Sagnet,

[1]) Smlgn. Herodot. 2, 41. Lucian. dialog. deor. sup. III. Plutarch. de Herodot. malign. c. XI. K. O. Müller. Prolegom. S. 184. — Til Sammenligning med Apollodor maa her endnu hidsættes Hygins 145de Fabel, hvor usikker end Texten i det Hele er.

Niobe sive *Io.*

„Ex Phoroneo et Cinna [1]) nati Apis et Niobe: hanc Jupiter mortalem primam compressit: ex ea natus est Argus, qui suo nomine Argos oppidum cognominavit. Ex Argo et Euadne Crinus (?) [2]), Piranthus et Basus [3]) nati. Ex Pirantho (et) Callirrhoe, Argus, [Arestorides], Triopas. [Hic] ex hoc (et) Eurisabe Anthus [4]), Pelasgus, Agenor. Ex Triopa et Oreaside Xanthus et Inachus, ex Pelasgo Laris [5]), *ex Inacho et Argia Io. Hanc Jupiter* dilectam compressit et *in vaccae figuram convertit*, ne Juno eam cognosceret. Id cum rescivit, Argum, cui undiqve oculi refulgebant, custodem ei misit. Hunc Mercurius Iovis jussu interfecit. At Juno *formidinem ei misit*, cujus timore exagitatam, coegit [eam], ut se in mare præcipitaret; qvod mare Jonium est appellatum. Inde in Scythiam transnavit, unde Bospori [6]) fines sunt dictae; inde in Aegyptum, ubi parit Epaphum. Jupiter [7]) cumsciret suapte propter opera tot eam aerumnas tulisse, formam suam ei propriam restituit deamqve Aegyptiorum esse fecit, qvae Isis nuncupatur.

1) Teledike, Apollodor. 2, 1, 1. Peitho, Curip. Orest. Schol. til V. 1248. 2) Κρίασος, Apollodor og Schol. til Euripides's Phoiniss. V. 1132. 3) Ecbasus, smlgn. Apollodor ovenfor. 4) Dette Navn har stodt Fortolkerne; ligesom hele Genealogien i denne og næste Linie afviger fra de sædvanlige Fremstillinger. 5) Lycaon, Apollodor. 3, 7, 8. 6) Hdskr. have Bosborus fines sunt dictae. 7) Staveren læser: Iovis.

men kun efterladt os enkelte Notitser [1]), der deels berøre Localsagn, deels berette, hvorledes Io med sine Omgivelser er fremstillet af Kunstnerne, saaat det ikke er muligt her at give noget samlet Billede af en af Mythens Dele efter hans Skrift alene; men hans Beretninger ville i Afhandlingens Løb blive anførte forat oplyse Anskuelser, der have gjort sig gjeldende i Opfattelsen af Mythens Betydning. — Hvad der gjelder om Pausanias, gjelder tildeels ogsaa om Strabo, Grammatikerne, Lexicographerne, Scholiasterne [2]) o. s. v.

Allerede Herodot begyndte at betragte Mytherne fra et historisk Standpunkt, at bruge dem som Beviser for historiske Fakta, for Samfærdsel mellem Folkeslagene og Slægtskab mellem Stammerne. Hans Historie begynder jo netop med en Fortælling, der støtter sig til Io-Mythen [3]). Dog var det

---

[1]) Der endog undertiden modsige hinanden, smlgn. Io's Slægt 1, 25, 1; 2, 16, 1 og 3, 18, 7.

[2]) Som Exempel paa betydningsfulde Fingerpeg hos disse skal jeg, foruden hvad ovenfor er omtalt, endnu blot anføre Følgende:

Til Eurip. Phoiniss. (V. 1132) bemærker Schol., at Dionysios ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ κύκλου βύρσαν αὐτὸν (Ἄργον) ἠμφιέσθαι φησὶ καὶ κύκλῳ τὸ σῶμα ὅλον ὠμματῶσθαι. — I Anledning af V. 102 i Aristophanes's Fugle:

Euelp. Τηρεὺς γὰρ εἶ σύ; πότερον ὄρνις ἢ ταώς;

Epop. Ὄρνις ἔγωγε.

bemærker Schol. Ἔπαιξε δέον εἰπεῖν ἄνθρωπος ἢ ταώς. ὁ μῦθος δὲ λέγει τὸν Ἄργον εἰς ταῶνα μεταβεβλῆσθαι. διὰ τοῦτό φησι πότερον ὄρνις εἶ σύ, ὁ λεγόμενος Τηρεύς (παρὰ τὸ Τηρεῖν τὴν Ἰώ) ἢ ταώς. En Bemærkning, der viser, at Forbindelsen mellem Argos og Paafuglen er temmelig gammel, s. Panofka i Abhandlungen der königl. Berlin. Academie. 1837 S. 86.

[3]) „Πρῶτα δὴ πάντων ὥσπερ ἀφ᾽ ἑστίας ἀρξάμενος Ἰοῦς, τῆς Ἰνάχου θυγατρὸς, ἣν πάντες Ἕλληνες ἐκτεθειῶσθαι νομίζουσι ταῖς τιμαῖς ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ καταλιπεῖν ὄνομα πολλαῖς μὲν θαλάτταις, πορθμῶν δὲ τοῖς μεγίστοις ἀφ᾽ αὐτῆς διὰ δόξαν· ἀρχὴν δὲ καὶ πηγὴν τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ βα-

først senere, at den egentlige Pragmatismus i Mythernes Behandling opstod. Som Exempel paa en saadan Behandling anføres her den i de første christne Tider i Skolerne saa meget læste Palaiphatos [1]):

„Man siger, at Io fra en Qvinde blev til en Ko og bremsestukken foer fra Argos gjennem Havet til Ægypten. Men Sandheden forholder sig saaledes. Io var en Datter af Argivernes Konge. Indvaanerne i Staden gav hende det Hædersembede at være Here's Præstinde. Da hun var bleven frugtsommelig og var i Frygt for sin Fader og Borgerne, flygtede hun fra Byen, og overgav sig tilsidst til nogle fremmede Handelsmænd og bønfalder dem om at bringe hende til Ægypten. Da hun kommer derhen, føder hun. Argiverne droge ud for at søge efter hende og greb og bandt hende der, hvor de havde fundet hende. De sagde nu: „„Som en bremsestukken Ko flygter hun til Ægypten"" [2]). Og heraf er Mythen bleven tillavet" [3]).

Et dybere Indblik i denne gamle Naturfabel lader Svidas os gjøre ved Meddelelsen af Følgende under Navnet „Io":

σιλικωτάτων γενῶν παρασχεῖν· ταύτην ὁ γενναῖος ἐπιδοῦναί φησιν ἑαυτὴν Φοίνιξι φορτηγοῖς, ὑπὸ τοῦ ναυκλήρου διαφθαρεῖσαν ἑκουσίως καὶ φοβουμένην, μὴ κύουσα φανερὰ γένηται. καὶ καταψεύδεται Φοινίκων, ὡς ταῦτα περὶ αὐτῆς λεγόντων. Περσῶν δὲ τοὺς λόγους μαρτυρεῖν φήσας, ὅτι τὴν Ἰοῦν μετ' ἄλλων γυναικῶν οἱ Φοίνικες ἀφαρπάσειαν, εὐθὺς ἀποφαίνεται γνώμην, τὸ κάλλιστον ἔργον καὶ μέγιστον τῆς Ἑλλάδος ἀβελτηρίᾳ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον γενέσθαι διὰ γυναῖκα φαύλην. Δῆλον γὰρ (φησὶν), ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλοντο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο". **Plutarch. de Herodoti malignitate. cap. XI.**

1) **de Incredibil. XLIII.**

2) Om denne Formular, som længere hen vil blive omtalt nærmere, s. Welcker, „Eine Kret. Kolonie" S. 67.

3) Smlgn. hermed Parthen. *περὶ Ἐρωτ.* **I.** og *Ἀνωνυμ. περὶ ἀπιστ.* **XV. (Westermann. Mythogr. p. 324).**

„Inachos, Argivernes Konge, anlagde en By, som efter **Maanen blev kaldt Io; thi saaledes kalde Argiverne Maanen.** Han havde ogsaa en Datter Io, som Pikos, der ogsaa kaldes Zeus, bortrøvede, og med hvem han fik en Datter, Libye. Io flygtede i sin Sorg over sin Skam (διαφθορά) til det Silpiske Bjerg og døer der. Men da hendes Fader og Brødre fik dette at vide, opbyggede de et Tempel til hendes Ære, og kaldte Stedet Iopolis, hvor de bleve indtil deres Død; og under Høitideligholdelse af Mindet om hende bankede de eengang hvert Aar paa hverandres Døre og sagde Io, Io". — Denne Fabelens Henførelse til Himmellegemerne [1]) findes der flere Spor af ogsaa hos Ældre. Der var ikke noget passende Sted ovenfor, hvor jeg bestemt kunde omtale et Sted af Euripides, der indeholder en Hentydning hertil. Jeg anfører det derfor her [2]). Det er Skjoldmærket for Hippomedon, en af de syv Fyrster for Theben:

Ἔστειχ᾽, ἔχων σημεῖον ἐν μέσῳ σάκει,
Στικτοῖς πανόπτην ὄμμασιν δεδορκότα,
Τὰ μὲν ξὺν ἄστρων ἐπιτολαῖσιν ὄμματα
Βλέποντα, τὰ δὲ κρύπτοντα δυνόντων μέτα,
Ὡς ὕστερον θανόντος εἰσορᾶν παρῆν,

Hertil bemærker Scholiasten: „midt i Skjoldet var afbildet **Hunden** Argos, som man fortæller overalt paa Legemet var prydet med Øine, der tildeels vare aabne ved Stjernernes Opgang, det er om Natten, tildeels lukkede sig ved Stjer-

---

1) Jeg tillader mig her den Bemærkning, at jeg meget vel erindrer O. Müllers Afhandling om de astronomiske Myther i Prolegomena z. e. w. Mythol., men at jeg tillige er af den Mening, at hans Læresætninger ofte ere givne en videre Udstrækning, end han vist selv har villet det.

2) Euripid. Phoiniss. 1131.

nernes Nedgang" o. s. v. o. s. v.[1]). — Jeg vil slutte Fremstillingen af de Vidnesbyrd om denne Mythe, som findes i de Gamles Skrifter, med at omtale en reen astronomisk Forklaringsmaade, som findes hos Macrobius (Saturnal. 1, 19) og i flere Henseender ikke er uden Vigtighed:

(Mercurius) Argiphontes praeterea cognominatur, non, qvod Argum peremerit, qvem ferunt per ambitum capitis multorum oculorum luminibus ornatum custodisse Iunonis imperio Inachi filiam Io, ejus Deae pellicem conversam in bovis formam: *sed sub hujuscemodi fabula Argus est coelum stellarum luce distinctum, qvibus inesse qvaedam species coelestium videtur oculorum. Coelum autem Argum vocitari placuit a candore et velocitate*, *παρὰ τὸ λευκὸν καὶ ταχύ*. *Et videtur terram desuper observare: quam Aegyptii hieroglyphicis litteris cum signare volunt, ponunt bovis figuram*[2]). Is vero ambitus coeli, stellarum luminibus

---

[1]) Endnu udførligere omtales dette i det ovenfor anførte Sted af Eustath. til Iliad. 2. S. 182=138:
Ἄργον φύσεως τέρας ἡ ἱστορία παραδίδωσιν, ὀφθαλμοὺς αὐτῷ ἀνοίξασα διὰ παντὸς τοῦ σώματος, οὓς ἄλλοτε ἄλλους ἀνοίγων, καὶ τοῖς μὲν μύων, τοῖς δὲ βλέπων, ἄϋπνος ἦν διὰ βίου· ἄστροις μέν τισιν ἀνατέλλουσιν ἐπανοίγων τοὺς μύοντας ὀφθαλμούς, συνανατέλλοντας ὥσπερ καὶ αὐτοὺς, ἑτέροις δὲ αὖ πάλιν τῶν ἀστέρων δυομένοις ἐγκαταμύων τοὺς βλέποντας ὀφθαλμοὺς, καὶ ὥσπερ συγκαταδύων τὸν ἐν αὐτοῖς ὀπτικὸν ἥλιον. — En kalendarisk Betydning synes at ligge i et Sted hos Athenaios (Deipnosoph. 9, 56=397), hvor der er Tale om, at Demos alene i Athenen holdt Paafugle, og at Athenaierne vare meget begjerlige efter at see dem. Det hedder nemlig: *Ἀλλὰ τὰς μὲν νουμηνίας ὁ βουλόμενος εἰσῄει, τὰς δ' ἄλλας ἡμέρας εἴ τις ἔλθοι βουλόμενος θεάσασθαι, οὐκ ἔστιν ὅστις ἔτυχεν.* Panofka i s. Sk.

[2]) Smlgn. dog Welcker, „Die Aeschylische Trilogie". S. 131. Not. 177.

ornatus, tunc existimatur enectus a Mercurio, cum sol diurno tempore obscurando sidera velut enecat, vi luminis sui conspectum eorum auferendo mortalibus.

Tillæg.

Om Io-Mythens Behandling af Kunstnerne.

Vi saae ovenfor, at Hovedpersonerne i Mythen vare opfattede paa en forskjellig Maade hos de forskjellige Forfattere. Det samme finder Sted hos Kunstnerne. Snart seer man hos dem Io i en Qvies Skikkelse enten græsse roligt ved Nemea, eller stukken af Bremsen styrte rasende afsted; snart fremstilles hun som et qvindeligt Væsen i blomstrende Ungdom, der sidder i en Klippeegn og med et halvt melancholsk, halvt vanvittigt Blik stirrer hen for sig, uden at agte paa Omverdenen; hun er her kjendelig som Io ved to smaa Kohorn i Panden. Hvad Argos angaaer, da seer man ham snart som γηγενής, snart som en hellenisk Yngling. Et Sted fremtræder han i kolossal Skikkelse, nøgen, med stærkt Skjæg og langt Haar; et andet Sted som skjægeløs Yngling, med Sværd og Spyd, eller rækkende Haanden ud efter Hermes's Rørfløite; snart sidder han som ældre, skjægget Mand træt og uvirksom under et Træ, støttet paa sin Hyrdestav; snart fremstilles han, i Lighed med den hundredarmede Briareos, med Øine over hele Legemet, endog paa Hænder og Fødder. Ligeledes fremtræder Hermes meget forskjellig. Snart er han skjægget, med Vinger paa Hue og Skoe og rustet med Sværd; snart er han en skjægeløs, nøgen Yngling, der kun behandler sin Syrinx eller en Dobbeltfløite.

Idet jeg nu gaaer over til at omtale de enkelte Kunstværker, maa jeg bemærke, at alle de, som vedkomme os her, ere exempelviis forklarede af **Panofka** [1]); og at jeg ikke er saa hjemme i denne Retning af Philologien, at jeg tør stille min Mening imod en saa klarttænkende og skarpsindig Archæolog. Beskrivelsen af alle Enkeltheder i de Kunstværker, som nu skulle anføres, tilhører derfor **hovedsageligen** ham.

1. Paa en Amphora, som er fundet ved Volci [2]), seer man længst til Høire Argos sidde paa Jorden, med et Toug i Haanden, som er bundet om Hornene paa den foran ham staaende Jo-Ko. Længst til Venstre træder Hermes henimod Koen og griber i Touget med den venstre Haand. Mellem Hermes og Koen staaer en Hund med Hovedet vendt imod den første. Midt paa Scenen er forresten afbildet et Træ [3]). Hermes er skjægget, er iført en kort Chiton og Peplos, som er holdt sammen ved et Belte; han har desuden sine bevingede Skoe paa og en spids opløbende Petasos; men er hverken forsynet med Vaaben, Steen eller Syrinx. Argos er nøgen, med tykt Skjæg og langt Haar; det ene Øie, som sees, er aldeles rundt. Mellem Panden og Næsen er der ligesom et Horn. Hans Figur er langt større end Hermes's; hans Udseende er vildt. Hele Stykket bærer Præg af førklassisk Strenghed.

2. Paa en Amethyst [4]) seer man Argos sidde træt under Skyggen af et Olietræ og støtte sig paa sin Hyrdestav; ved hans Fødder sover hans Hund; til Venstre for

---

1) „Abhandlungen der Königlichen Academie der Wissenschaften zu Berlin". 1837.

2) Panofk. S. 123. o. Tab. V.

3) Vi ville længere hen faae at see, at Træet ikke er uden Betydning i Jo-Mythen. Smlgn. ovf. S. 17.

4) Panofk. S. 88. o. Tab. I, 2; Millin, Gal. Mythol. XCIX, 384.

ham synes Jo-Koen i Begreb med at unddrage sig Bevogtningen. Argos er her skjægget og har over sin Chiton en Kappe eller et Skind.

3. Paa en Glaspaste [1]) sidder under et Olietræ paa en Steenhøi en ungdommelig Argos, med to Spyd i venstre Haand og med et Skind over Skuldrene; bag ved ham springer hans Hund op imod Træet; foran Argos ligge to Køer, men noget længere borte er Jo-Koen i Færd med at fjerne sig.

4. Paa en anden Paste [2]) fremstilles Argos staaende og støttende sig paa sin Hyrdestav, foran ham græsser Jo-Koen, og foran denne sees Argos's Hund. Midt paa Scenen er et Olietræ, og derpaa sidder en Paafugl.

5. Paa et Svovlaftryk i Lipperts Daktyliothek [3]) seer man Jo-Koen løbe ud i Vandet; til Høire ved Strandbredden staaer en Hund; noget høiere oppe blomstrer et Olietræ, og nær derved er et Kapel, i hvis Dør staaer en Figur, som Archæologerne ikke vide, om det er Here eller Argos.

6. Et pompejansk Maleri [4]) fremstiller Jo som *πάρθενος βούκερως*. En ung qvindelig Figur, betegnet som Jo ved to smaa Kohorn, sidder paa en Steen og læner sig op til en Klippe. Den vide Chiton lader venstre Skulder være blottet. Den venstre Haand er støttet imod Stenen, medens hun med den høire holder paa sit Peplos, der bedækker hele den nederste Deel af Legemet. Sandaler smykke Fødderne. Til Høire staaer en Epheb [5]) med sin Chlaina

---

1) Panofk. S. 89. o. Tab. I, 3.
2) Panofk. S. 89. o. Tab. I, 4.
3) Panofk. S. 90. o. Tab. I, 5.
4) Panofk. S. 90. o. Tab. I, 6.
5) Man er ikke aldeles enig om, hvad denne Figur betyder, Epaphos eller Argos. Hele Stillingen mod Jo synes at tale for det Sidste.

over den venstre Skulder og den høire Arm, forresten nøgen. Han har sat den høire Fod op paa en Steen og har i den høire Haand et Sværd og en Landse, idet Armen hviler paa Knæet. Den venstre Haand støtter han imod sin Hofte.

7. Paa et andet pompejansk Vægmaleri [1]) er Jo ligeledes *βούκερως πάρθενος*. Hun sidder til Venstre for Beskueren i et langt og vidt Klædebon, med et Slør over Baghovedet. Hendes venstre Arm hviler paa en Klippeblok; med den høire Haand, der er hævet lidt i Veiret, holder hun paa sit Slør. Hun seer hen for sig uden synlig Deeltagelse i den Scene, der foregaaer mellem to andre tilstedeværende Personer. Ligeledes til Venstre, men vendt i modsat Retning, sidder nemlig Argos paa en noget lavere Steen. Han er iført Chiton og Chlamys og paa Fødderne Sandaler. Sin Hyrdestav har han lænet op til sit høire Been. Den venstre Haand støtter han paa Stenen, medens han rækker den høire ud efter Syrinxen, som Hermes, der staaer ligeover for ham til Høire, holder i Haanden Hermes er nøgen, kun har han sin Chlamys kastet over sin venstre Haand, der støtter sig til eller holder paa et Slags Caduceus. Han har Benene overkors, og er kjendelig ved Vinger paa Fødderne.

8. Paa et Svovlaftryk [2]) efter en udskaaren Steen seer man Hermes, iført Chlaina og med Vinger paa Hue og Skoe, sidde paa en Steendynge og spille paa en Dobbeltfløite ligeoverfor Argos, som allerede begynder at føle Søvnens Magt; han har bøiet Hovedet til Siden og støtter det paa sin høire Haand; den venstre hviler paa hans Knæ og

---

[1]) Panoff. S. 91. o. Tab. II, 1.

[2]) Panoff. S. 92. o. Tab. II.

op dertil har han heldet sin krumme Hyrdestav. Midt imellem Hermes og Argos seer man Fordelen af Jo-Koen.

9. En Amphora [1]), der er fundet i en volcensisk Grav, giver et anskueligt Billede af Argos Panoptes. Man seer paa den ene Side af denne Amphora Hermes med Sværdet i Haanden fra venstre Side af gaae løs paa Argos, der segner i sin Flugt og synes allerede saaret. Længst til Høire staaer en skjægget Mand, med en Krands af Pileblade paa Hovedet; hans Blik er henvendt paa Hermes, og han synes med udstrakt Haand at tilraabe ham Noget. Man er uenig om det er Zeus, der tilskynder Hermes, eller det er Nemea's Demos, der beder om Skaansel for Argos. Hermes er paa dette mærkelige Stykke fremstillet skjægget; Hovedet er omgivet af en Vedbendkrands; hans Petasos hænger ned bag paa Nakken; han er iført en kort Chiton og har sin Chlamys udbredt som et Slags Ægide over hele den venstre Arm, som han rækker ud efter Argos. Han er iført sine bevingede Skoe. Argos har sort Skjæg og Hovedhaar, og over hele Legemet, for og bag, endog paa Fødder og Hænder er han besat med Dine. Derimod er Mythens Hovedperson, den ulykkelige Jo, ikke afbildet paa dette Kunstværk.

10. En beslægtet Scene er fremstillet paa en Glaspaste [2]). Til Venstre staaer Hermes, med Vinger paa Hue og Skoe, med Chlamys over Chiton; han holder i den ene Haand sit krumme Sværd, i den anden det nyligt afhuggede Hoved af Argos, hvis øvrige Legeme ligger henstrakt ved hans Fødder. Det er overalt, ligesom paa det foregaaende Billede, besat med Dine. Til venstre Side for

---

[1]) Panofk. S. 94. o. Tab. III, 2 og 3.

[2]) Panofk. S. 93. o. Tab. III, 1.

Hermes staaer hans Caduceus og tæt derved et Olietræ med en Paafugl i. Længst til Høire seer man Jo-Koen med en Bremse paa Bagdelen af Kroppen rasende styrte bort fra Scenen [1]).

---

[1]) De her anførte Kunstværker give et temmelig klart Billede af Kunstnernes forskjellige Opfattelses-Maader af Mythen. Dog har navnlig Panofka søgt at vise, at der var een Side endnu at lægge Mærke til, som har en meer hieratisk Charakteer. Men da han har støttet sin Opfattelse paa Kunstværker, der kun gjennem en Hypothese kunne afgive Beviser for hans Paastand, har jeg meent, at disse ikke have deres Plads her, men maae omtales under andet Afsnit.

44 755 584